

Diploschistes muscorum (Scop.) R.Sant. (duindaalder) verdwaald?

Leo Spier & Han van Dobben

Tijdens een inventarisatie van een rij essen (Fig. 1) op korstmossen in een volkstuinten-complex te Utrecht, stuitte de auteurs naast een aantal betrekkelijk gewone soorten op een thallus van een korstmos aan de voet van een es dat bij nader inzien *Diploschistes muscorum* (duindaalder) bleek te zijn. Het was bovendien niet één thallus, maar het waren een groot aantal thalli, op de boomvoet en tot een hoogte van ongeveer een meter boven de grond, en over de breedte van de halve stam. De thalli zaten deels op *Cladonia fimbriata* en deels op *Hypnum cupressiforme* (gesnaveld klauwtjesmos) (Fig. 2). Dit is voor deze soort een zeer bijzondere standplaats, en naar we dachten de eerste vondst op schorsbewonende mossen.

De duindaalder (Fig. 2) is een korstvormige soort die als parasiet op *Cladonia*-soorten begint om zich van daaruit over de omringende mossen te verspreiden. Als mogelijke *Cladonia*-soorten worden in Smith et al. (2013) genoemd: *Cladonia pyxidata* s.l., *C. pocillum*, *C. rangiformis*. Een enkele keer duikt hij ook op *Stereocaulon*-soorten op. Gewoonlijk wordt hij gevonden op geëxponeerde stuifplekken in de kalkrijke duinen van Noord- en Zuid-Holland, maar ook hier en daar in binnenlandse stuifzanden (van Herk & Aptroot 2004). De dichtstbijzijnde vindplaatsen zijn bij De Bilt (Houdringen, op een paar kilometer afstand) en vliegveld Soesterberg, maar ook die zijn terrestrisch (verspreidingsatlas.nl/4228). Smith et al. (2009) geven aan dat de soort

Figuur 1. Essenlaan met op de voorgrond de boom met *Diploschistes muscorum*. Foto: Han van Dobben.

Figuur 2. *Diploschistes muscorum* op de es. Foto's: Han van Dobben.

vooral te vinden is 'on calcareous soil, wall tops and base-rich dunes'. Wirth et al. (2013) vermelden dat duindaalder voorkomt 'auf Boden-, selten auf Fels- oder rindenbewohnenden Moosen vom Tiefland bis in die alpine Stufe'. Wirth et. al (2013) is de enige bron die vermeldt dat de duindaalder zelden op schorsbewonende mossen kan voorkomen. Ook zoeken op internet levert geen nadere gegevens op over voorkomen van de duindaalder op schorsbewonende mossen.

Hoewel er in de literatuur en op internet over de standplaatsvoorkeur van deze soort nauwelijks twijfel bestaat, leek het ons goed navraag te doen onder een paar bevriende lichenologen. Kennen jullie dit verschijnsel? Er is één melding van een klein thallus van de soort op een oude es in een park in Rotterdam (med. Laurens Sparrius; zie verspreidingsatlas.nl).

Hoewel de vondst in Utrecht dus niet de eerste epifytische vindplaats in Nederland blijkt te zijn, vinden we het verschijnsel – ook al door de grote omvang van de vindplaats – belangrijk genoeg om het hier te vermelden. Ons inziens zouden flora's de opmerking van Wirth et al. (2013) 'selten auf rindenbewohnenden Moosen' in de ecologie moeten gaan opnemen. Het zou

ons verbazen als in de toekomst *Diploschistes muscorum* niet vaker op epifytische mossen gevonden gaat worden.

Literatuur

- Herk, K., van & A. Aptroot. 2004. Veldgids Korstmossen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
 Smith, C.W., A. Aptroot, B.J. Coppins, A. Fletcher, O.L. Gilbert, P.W. James & P.A. Wolsley. 2009. The Lichens of Great Britain and Ireland. Natural History Publications, London.
 Wirth, V., M. Hauck & M. Schultz. 2013. Die Flechten Deutschlands. Eugen Ulmer, Stuttgart.

Auteursgegevens

J.L. Spier, Kon. Arthurpad 8, 3813 HD Amersfoort (leo.spier@lemar.demon.nl)
 H.F. van Dobben, Donkerstraat 16, 3511 KA Utrecht (han.vandobben@wur.nl)

Abstract

Diploschistes muscorum (Scop.) R.Sant. got lost? *Diploschistes muscorum* was recently found on *Hypnum cupressiforme* at the foot of an ash (*Fraxinus*), which is very uncommon. Normally this species is found on mosses living on calcareous soil, after it has started its life as a parasite on *Cladonia* species. This find appears to be the second one of epiphytic *D. muscorum* in The Netherlands. Future florae must possibly extend the description of its ecology: besides 'growing on rocks, soil, mosses or lichens', also 'on epiphytic mosses'.